№ 128 Օգոստոսի 3 (15) 1879 Օգոստոսի 3 (15) № 128

ՈՒԹԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

Տարեկան գինը 10 րուբլ կէս տարվանը 6 րուբլ։

Թիֆլիսում գրվում են միմիայն խմբագրատան մէջ։

Օտարաքաղաքացիք գիւում են ուղղակի Тифлисъ. Редакція „Мшакъ"

ՄՇԱԿ

Խմբագրատունը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ (Բացի կիրակի և տօն օրերից)

Յայտարարութիւն ընդունվում է ամեն լեզուով։

Յայտարարութիւնների համար վճարում են իւրաքանչիւր բառին 2 կոպէկ։

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Քաղաքային մի հարց։—Ներքին տեսութիւն։ Արծրունու թատրոն։ Նամակ Երևանից։ Նամակ խմբագրին։ Նամակ խմբագրին։ Նամակ խմբագրին։ Ներքին լուրեր։—Արտաքին տեսութիւն։ Անգլիա։ Նամակ Թիւրքիայից։ Նամակ Պարսկաստանից։ «Մասիսի» թղթակցութիւնը։—«Մշակի» հեռագիրներ։—Յայտարարութիւններ։—Տեղեկացոյց։—Բանասիրական։ Իմ երգերը։

ՔԱՂԱՔԱՅԻՆ ՄԻ ՀԱՐՑ

Բազմամարդ մի քաղաքի մէջ նեղ փողոցները մեծ արգելք են լինում քաղաքային կանոնաւոր յարաբերութիւնների համար, մեծ դժուարութիւն են ներկայացնում քաղաքի ազգաբնակութեան կանոնաւոր երթևեկութեան համար։

Թիֆլիսի գլխաւոր փողոցներից երեքը, որոնց վրա ամենամեծ թէ հետևակների, թէ կառքերի և թէ ապրանքների երթևեկութիւն է լինում, սարսափելի նեղ են։ Այդ փողոցները հետևեալներն են՝ Դվորցովայա փողոց, որ միացնում է Երևանեան հրապարակը Գօլովինսկի պրոսպէկտի հետ, Միջին փողոցը, որ անցնում է Երևանեան հրապարակից ամբողջ հին Թաղի երկայնութեամբ, այդ Թաղի ամենաբնակեցրած առևտրական տեղերով և կազմում է, եթէ այդպէս կարելի է ասել, Թիֆլիսի գլխաւոր վաճառանոցը, և վերջապէս Միքայէլեան փողոցը որ տանում է Միքայէլեան կամուրջից դէպի Կօլօնիա։

Այդ երեք փողոցներում անցնելը շատ անգամ կատարելապէս վտանգաւոր է լինում։

Գիտենք թէ մի ժամանակ քաղաքը սխալուել է որ իր գլխաւոր փողոցները այդքան նեղ է գծագրել, բայց եթէ մարդը մի անգամ սխալուել է, այդ չէ նշանակում թէ երբէք չը պէտք է աշխատի ուղղել իր սխալը։

Աններելի է չաշխատել ուղղել իր սխալը այն ժամանակ, երբ յարմար առիթ է ներկայանում այդ տեսակ քայլն անելու։

Հուսով Դվորցովի փողոցի վրա գտնւող Սարաջևի և Զուբալովի տները քանդվելու են հնութեան պատճառով և նրանց տեղ կառուցվելու են նոր, մի քանի յարկանի տներ։

Եթէ այժմ մեր քաղաքային վարչութիւնը օգուտ չը քաղէ այդ հանգամանքից, ժլատութիւն անի մի յայտնի գումար ծախսելու փողոցը լայնացնելու համար հին տըների առջև յայտնի տարածութեամբ տէրերից գետինը առնելու, եթէ չը գործ դնի էկսպրոպրիացիական օրէնքը,—ժամանակով անշուշտ կը փոշմանվի, բայց արդէն ուշ կը լինի....

Այն ժամանակով, երբ մեր քաղաքային ազգաբնակութեան առապայ սերունդները բաւական կը հայհոյեն և իրանց սրտում կանիծեն այժմեան քաղաքային վարչութիւնը և քաղաքագլուխ Մատինովին, այնու ամենայնիւ մեր յաջորդները ստիպված կը լինեն հազար անգամ աւելի մեծ գումարներ ծախսել նոյն փողոցները լայնացնելու համար։

Գ. Ա.

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԱՐԾՐՈՒՆՈՒ ԹԱՏՐՈՆ

Որովհետև Թիֆլիսի մէջ կառուցված Արծրունու թատրոնը քանի մի ամիս է պատրաստ է և արդէն մի քանի կօնցերտներ և ներկայացումներ եղել են այդ թատրոնի մէջ, իսկ միւս կողմից գտնվեցան մարդիկ, որոնք աշխատում են տարածել այդ թատրոնի մասին զանազան լուրեր, մանաւանդ որ իբր թէ թատրոնը չափից դուրս փոքր է և հայոց ներկայացումների համար շահ չէ այդ փոքրիկ թատրոնում ապաստան գտնել,—այդ պատճառով մենք պարտք ենք համարում յայտնել մանրամասնաբար թէ ինչքան տեղեր կան այդ թատրոնի մէջ և ինչ ընդհանուր մուտք է տալիս մի գիշերվայ մէջ։

Թատրոնը ունի վարձով տալու 11 լօժա, 83 բազկաթոռներ, 167 աթոռներ և 100 տեղի համար րայօկ։

Հասարակ գներով թատրոնը տալիս է ամբողջ արդիւնք 436 ր. 50 կոպ., եթէ լօժաները հաշվենք 7 րուբլով։ Իսկ եթէ լօժաները 6 րուբլով հաշվենք, բազկաթոռների առաջին կարգը 3 ր., երկրորդ և երրորդ կարգերը 2 ր., չորրորդ և հինգերորդ կարգերը 1 ր. 50 կոպ., աթոռները 1 ր. և գալերեա 30 կոպէկով, այն ժամանակ մի գիշերվայ արդիւնքը լինում 425 ր. 50 կ.։

Բենեֆիսի գներով, եթէ հաշվենք առաջին կարգ բազկաթոռների 4 ր., ընդհանուր արդիւնք կը լինի 554 ր. 50 կ., իսկ եթէ բազկաթոռների նոյն կարգը 3 ր. հաշվենք, գիշերվայ արդիւնքը լինում է 539 ր. 50 կ.։

Յայտնի է որ ամառվայ թատրոնի մի գիշերվայ արդիւնքը հասարակ գներով լինում է 600 ր., իսկ բենեֆիսի գներով 700 րուբլ։ Ուրեմն զանազանութիւնը մեծ չէ։

Ի հարկէ, երբ որ գները աւելացած են, արդիւնքը կարող է աւելի էլ մեծ լինել։ Երբ Վենիավսկի իր կօնցէրտներ էր տալիս, նշանակելով բազկաթոռների առաջին կարգը 5 ր., իսկ լօժաները 10 ր., Արծրունու թատրոնի մի գիշերվայ արդիւնքը լինում էր 900

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ԻՄ ԵՐԳԵՐԸ

III

Շատ հեռու չէ. եօթնեակ տարի մեզնից առաջ մի ծանր լռութիւն տիրել էր ամենին, խորհրդաւոր էր այդ լռութիւն—մէկին խեղդում էր սրտի փղձուկը անտարբերութեան հայկական օդում, միւսին մաշում էր այնչափ նախատինք, որ նա կարդում էր հայ ազգի աչքում, այլին ճնշում էր իրան զրկութիւն, որը տանում էր լուռ կսկիծով, իսկ մէկ ուրիշը մոլոր էր մտքով. նա մէկ ուզում էր մտնել առանց դարձ կռուի ասպարէզ, մէկ էլ թուլացած պատրաստ էր հաշտվել ամեն չարեաց հետ, հնազանդվելով կեանքի պահանջին, իրան ձգելով նորա ընթացքին, ժանտ հոսանքին, մինչդեռ ինստինկտով միւսը զգում էր որ ահա մէկը կը գայ օգնութիւն, որը իրան զոհած ամենքի ցաւին, կառնէ իր ձեռքը մի անմահ մտրակ՝ ճշմարտութեան խօսք և կը տայ հարուած ի վրէժ նեղեալին—հօրը բռնութեան, եղբօր խստութեան, ամուսնի վայրքին և հասարակական այնչափ զզուելի բոլոր կարգերին։ Եւ նա երևաց. նա էր մի դէրվիշ անվախ և անսանձ, դէրվիշ խելքի, հայրենասիրութեան սուրբ գաղափարի. նորան էլ խորթ էր շողոքորթութիւն, կամ անանդական հասակպաշտութիւն. նա չէր ճանաչում կղերի վերարկու, չունէր բնաւ վարք նորան յարգելու, կամ սարկաւագին աչք առնելու. նա թշնամի էր հոգևոր դասին, նա հալածում էր կղերին։ Եւ չը հալածել և նորան պատժել, նա, որ ազգութեան ծծում է բարիք, լերկանդամ մեռեալին ամփոփում վարձով, սուրբ մկրտութիւն գնահատում ոսկով, կրօնասէր ընտանիք կեղեքում խաչով, կառուցանում չէնք, ապրում փառքով և ազգի բաղդին մնում անտարբեր, մընում անվրդով և նորան պատժէլ.... Յանցանք չէ պատիւ, երբ կրօնի պաշտօնեան մանելով ամեն օր Աստուծու տաճար և հնչեցնելով այնտեղ մեղեդիք, որով երգել են սուրբ Սահակ, Մեսրոբ, Ղեւոնդ, Եղիշէ, որով աղօթել, որով աղերսել, որով և լացել հայրենեաց համար, մի անգամ գոնէ չէ յիշում նոցա, չէ յիշում ազգին, որի համար նա միջնորդ է Տէրին։ Յանցանք չէ պատիւ, երբ տէր հօր հոգին փոխանակ լինելու սրբութեան աղբիւր, իսկ նորա լեզուն բարեաց խրախոյս և նորա գործը պատկեր սրբութեան, նա այդչափ յամառ խփում է աչքը, այդչափ լրբաբար փակում ականջը, երբ իրան շուրջը նա ինչ է լսում—որբոց ճղճղանք, օգնութեան ձայներ, ապագայ յոյսեր, հայրենեաց հրաւէր։ Ո՞ւր է նորա խիղճ, երբ տգէտ, լուսամիտ, կանայք և մարդիկ, տղայք, օրիորդք, աղքատ գիւղացիք, փոքրիկ գիմնազիստ, դեռահաս մանկիկ, աշակերտուհի, պարկեշտ հայուհի չեն կարում զսպել իրանց զգացմունք. վազելով դուռէ դուռ, դիմելով հասնողին, շատ անգամ օտարին, հարիւրներ են հաւաքում և էլի պահանջում, միայն տէրտէրի ժանգոտած հոգում, նորա կուրծքի տակ փետացած սրտում, այնչափ աղօթող քարացած լեզվում մի նշան անգամ դեռ չէ յայտնվում՝ նշան բարութեան, մարդասիրութեան, աստուածպաշտութեան, որոնցով եթէ նա կարող չը լինէր օգնել իր ազգին, գոնէ հոգ տանէր սեփական գլխին, որ ամենօրվայ նորա քարոզով պիտի տրաքէ գեհենի կրակում, երբ մարդ աշխարհում բարիք չէ գործում։ Յանցանք չէ պատիւ. յանուն առաքինութեան հօտին խաբելով, լցնում է նա գրպանը փողով և ինքը մնում այնչափ անամօթ, որ իրան համնեխս ազգի փրկութեան կոպէկ չէ տալիս։ Թքած կոպէկին, լոկ խօսքը անգամ, դարդակ հրաւէր, որից չէ սպասում անձնական շահեր, նա խնայում է բերանից հանել. գաղտնիք է պահում ամեն ինչ հօտից և մեղք համարում յայտնել սեղանից, պատճառ՝ տէրտէրին հարկ չէ բնաւին խառնվիլ «մի վանցի կռոյի» գործին։ Կարո՞ղ է արդեօք մարդ իրան պահել, ատելութիւնը նորա դէմ ծածկել, երբ մի հայ աղջիկ, աղքատ հարսնացու ծախում է կէսը իր ձեռքի գործից, իրան զրկելով չնչին օժիտից, բաժին է տալիս իր Հայաստանի, միայն քահանան՝ Աստուծոյ պաշտօնեան մնում է անգութ, մնում է հանգիստ, տեմված է այդ բան... Ո՞ւմ է արդեօք նա ուզում հետևել, հարստահարողին, ագահ բանկիրին, վաշխառուին, չահի սարկին։ Համնել մի այնչափ խայտառակութեան. հաչուել տարիներ Աստուծու պաշտօնեայ, աղօթել սեղանում, ծերանալ տաճարում, կարդալ սուրբ գրքեր, քարոզել խրատներ և լինել անզգայ, լինել փողապաշտ, այդչափ նիւթամոլ, այդչափ մարդատեաց։ Միւսը աւելի գուցէ և վատթար. իր գանձի գնով նա հայոց ազգին ծախել է լոկ վիշտ, տգէտ տէրտէրներ, հոգու դահիճներ.... Օրերով սոված, ծնկին մանուկներ, մարմինը տկլոր, ձեռքը առանց հաց, գիւղացի կինը իրան վերջինը նուէր է բերում իրան հայրենեաց. մինչդեռ քո մարդիկ, Յիսուսի փոխանորդք, դարսած իրանց շուրջ ծանր մնդուկներ, խայտառակ փողեր, բազմած են չքեղ աթոռի վրա առանց մի վայրկեան գոնէ յիշելու թէ կայ հայոց ազգ կարօտ օգնութեան. յանցանք չէ պատիւ.... Մէկը գռեհիկ, միւսը գիտնական, մէկը զինուոր, միւսը զօրապետ, մէկը ուսուցիչ, միւսը աշակերտ, մէկը կնամարդ միւսը տղամարդ մենք միաբան ենք բոլորս մտքով, իսկ այն դէրվիշը, որ եօթ տարի սլաքներ է գցում ամեն վատ հային, մեր դրօշակն է հէնց նորա ձեռքին։ Եւ նա ասում է. գիրչ էլ համբերենք. Թէ ինչ է հայ մարդ, գործունէութեանս մէջ ես լաւ փորձեցի։ Երբ պարսաւանքից խիղճը զարթնում է, նշանակում է հայը ազնիւ է, միայն ես գտայ մի տեսակ հայ մարդ, ո՛ անիծեալ մարդ, որը հերքում է բոլոր խղճմտանք, որը աշխարհում չէ ճանաչում ոչինչ բացի մամոնան։»

IV

Թէ Թիֆլիսցի ես, անցիր. եթէ հայ ես, օտարաքաղաքացի, մի ձանձրանար, մեր խնդիրքը մառ։ Երբ դու ծծել ես հայուհու կաթը, նոյն առաքինի հայուհու հէնց մօր, ժառանգել նորանից մարդի զգացմունք, ժառանգել պատիւ, ժառանգել ամօթ, դու բնաւ չես ունենայ Թիֆլիսցու գանձը, էլ ի զուր նորան դու մի նախանձիր.... Երբ դու քո մօրից չես տեսել օրինակ, չես լսել խօսքեր, սովորել եղանակ պատիւը դէն դնել ուրիշին կեղքել, Թիֆլիսցու փառքին դու էլ չես համնի, նորան նմանիլ մի աշխատիր.... Երբ դու ծնունդ ես հայուհու, սրտիդ արիւնն է նորա արիւն, հոգուդ վերզգմունք է նորա յուզմունք, մենք էլ հանգիստ ենք. քո մէջ կը գտնեն անշուշտ արձագանք ամենքի խօսքեր, ամեն հրաւէր, երբ քո ազգութեան կը յայտնեն ցաւեր. մենք էլ հանգիստ ենք բարի օրինակ բարութեան գործում միշտ ունէ տեղիք լաւ հայի սրտում։ Լաւ հայի հետ ենք մենք այժմ խօսում։ Հարիւր երևոյթ կեանքի շրջանում, թող լինի օրինակ լաւ հայի աչքում. եթէ մի ծնող իր զաւակներից մնում է անհոգ, մնում է անխնամ չէ որ մարդ նորան անբաղդ է ասում, իսկ եթէ մի մայր ունէ զաւակներ, թէկուզ ոչ երկու, ոչ էլ

ռուբլ, և բացի սորանից նա գնել էր տալիս աթոռներ բեմի վրա և օրկէստրի մէջ, ուրեմն 1000 ռուբլ մուտք ունէր ամեն գիշեր:

ՆԱՄԱԿ ԵՐԵՒԱՆԻՑ

28 յուլիսի

Այս օրերս անցաւ մեր քաղաքով դէպի Էջմիածին Գօրու ուսուցչական սեմինարիայից աւարտած երիտասարդ պ. Տէր-Աբրահամեանը: Պարոնը նշանակված է կառավարութենից Աշտարակ գիւղում, անմահ Ներսէսի ծննդավայրում, երկու դասատանից բաղկացած մի ուսումնարան բաց անելու և ինքն էլ նշանակված է վերակացու: Դեռ ուսումնարանի շուտ բացվելուն յոյս չը կայ, որովհետև գիւղացիք երկու հազարից աւելի ծախք չեն տալի, իսկ կառավարութիւնը չէ կարող համաձայնվել: Նրանց հաշիւները մեզ վերաբերելի չեն, միայն մի բան է մեզ զարմացնում թէ ինչ է անում պ. Պռօշեանցը. միթէ նա այնքան անփոյթ է, որ տեսնելով Աշտարակը մինչև այժմ առանց մի կարգին ուսումնարանի, համբերում է և չէ հոգում ամենից առաջ այդտեղ բաց անել, մինչև որ օտարներն են մտածում մի և նոյնը: Միթէ ներելի է նրան:

Պ. Պռօշեանցը վաղուց է որ չէ երևում. երևի շրջում է իրեն յանձնած թեմում և գործում է ինչպէս պահանջելի է, բայց մենք կը խնդրէինք ամենից առաջ ուշ դարձնել Աշտարակի վրա ինչպէս մեր լաւ գիւղերից մէկը, իր շատ ժողովրդով և հարստութեամբ. ձկան գլուխը երբ ուրիշի ձեռք կընկնի, պոչից բռնելով չէ կարելի խլել նրան:

Արդէն մեզնում թուղթ է ստացված որ շուտով կը բացվի այստեղ ուսուցչական սեմինարիա 60 հայ աշակերտների համար: Ինչպէս երևում է պ. Բօզաչևը շատ տարբեր հայացքի տէր է, քան թէ Գօրու սեմինարիայի տեսուչը, որովհետև եթէ պ. Բօզաչևի տեղ յիշեալ տեսուչը լինէր անշուշտ կը վճռէր բացել սեմինէրիան 60 մահմետական աշակերտների համար և ոչ թէ հայերի, ինչպէս որ արտայայտել էր իր հայացքը մի մահմետական ուսուցչի առջև թէ «ես պատրաստ եմ 10 մահմետական ընդունելու և ոչ մի հայ, որովհետև հայերը առանց էն էլ քնած չենն»: Ծափահարելու արժանի են պարոնի խօսքերը! արդարև Գօրու սեմինարիայում մի միայն մի հայ աշակերտ կար և մէկից աւելի չեն ընդունվում. պարոնի կարծիքով հարկաւոր է յետ մղել հեղեղի նման ուսումնարանները լցնող հայ երիտասարդութիւնը և սպասել մինչև մահմետականները զարթնեն. եթէ մի յայտնի գիտականի համոզմունքը այդչափ է, ինչ կը լինի նրանից ցածրներինը: Ցարգելի պարոն, համարձակվում եմ ասելու ձեզ, որ ամբողջ մի դար դուցէ բաւական չէ, որ մահմետականները համնեն այն դրութեանը, ինչպիսին դուք էք պահանջում, իսկ մինչև այդ ձեր ցանկացած ռոպէն փակել ուսման դռները հայերի առաջ, այդպիսով մեծ պատասխանատուութիւն կը բարձէք ձեզ վրա և մեծ վնաս կը պատճառէք կրթութեան գործին: Միայն մի բան է ինձ մխիթարում, որ բացի ձեզնից էլ ոչ ոք չէ բաժանում ձեր այդ հայացքը:

***

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐԻՆ

Թիֆլիս, 31 յուլիսի

«Մշակի» № 43 ներկայ թւի տպված Պ. Սիմէօն Գուլամիրեանցի նամակը, 1876 թւին Թիֆլիս հայ ուսանողների կազմած ընկերութեան վերաբերութեամբ, մնացած է դեռ ևս առանց ուշադրութեան այն պարոնների կողմից, որոնք ընկերութեան հաշիւները ժողովել են իրանց մօտ և սուս արել: Այդ ընկերութեան վրա պ. Գուլամիրեանցը իր նամակում հասկացողութիւն է տուել, բայց կարելի է, որ կարդացող ժողովուրդը մոռացած լինի: Այդ ընկերութեան հիմնելու միտքը պատկանում է հայ ուսանող, այժմ հանգուցեալ Յովսէփ Տէր-Յարութիւնեանցին: Գլխաւոր նպատակն այն էր, որ ամեն միջոցով օգնենք չքաւոր հայ ուսանողներին, որ նոքա կարողանան շարունակել իրանց ուսումը: Հայ ուսանողներից շատ կային այդ բարի գործին համակրող. մենք հիմնեցինք մէկ ընկերութիւն, խօսք տուեցինք աշխատել ստորագրութեան միջոցով փող ժողովել մինչև որ մէկ որոշեալ գումար կազմվի, որ նոր սկսենք մեր նպատակը իրագործելու: Բայց շատ չը տևեց այս. Յովսէփը վախճանվեց, անդամները օրից օր պակասեցին և մէկ քանի ամսից յետոյ բոլորովին ձեռք քաշեցին: Հիմայ ընկերութեան մշտական անդամները ցրված են և ոչ ոք հաշիւ չէ պահանջում ժամանակաւոր գանձապահներից, իսկ վերջինները ուրախացան այդ հանգամանքին և լռեցին:

Գլխաւորապէս դիմում եմ պ. Գ. Կիրակոսեանցին և պ. Կ. Տէր-Խաչատուրեանցին, որոնք շարունակում էին գործը առժամանակ հանգուցեալ Յովսէփ Տէր- Յարութիւնեանցի մահից յետոյ և բոլոր հաշիւները իրանց մօտ էին պահում: Պ. Գուլամիրեանցի առաջարկած միտքն, այսինքն որ ժողոված փողերը գանձապահը թող յանձնի «Արարատեան ընկերութեան» չը կարծեմ, որ միւս նուիրատուները և անդամները հակառակ լինեն: Ուստի ես ևս ինչպէս անդամ այդ ընկերութեան (ես մօտ 30 ր. եմ յանձնել յիշեալ ընկերութեան և 22 ր. ստանալու համար ունեմ ապահովագիր Յովսէփի ձեռքով դրած) խնդրում եմ հաշւապահները չը լռեն և ներկայացնեն վերոյիշեալ փողերը «Արարատեան ընկերութեան», կամ գոնէ մէկ բարի նպատակով գործ դնեն, հրատարակեն նմանապէս մանրամասնաբար ժողոված գումարի հաշիւը:

Յուսով ենք, որ պ. պ. հաշւապահները այս գործը չեն քնացնի և շուտով կապահովացնեն մեզ:

Հարկաւոր է ասել, որ Տէր-Յարութիւնեանցի մահից յետոյ մէկ քանի անգամ ես դիմել եմ յիշեալ պարոններին թէ ուր են փողերը, նոքա պատասխանել են. «տոկոսով ենք տուել:» Էլի կրկնում եմ խնդիրքս. հարկաւոր չէ, եղբայր, ձեր տոկոսը, ժողոված փողը ուր է:

Վ. Թայիրեանց

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐԻՆ

Բագու, 21 յուլիսի

Ժողովելով իմ արհեստակիցներիս մէջ 20 ռուբլի գումարը յօգուտ «Արարատեան ընկերութեան», ուղարկում եմ ձեզ նուիրատուների ցուցակի հետ, որը խնդրում եմ տեղաւորել, պատուական լրագրիդ թերթերից մէկում:

Համեստ և աննշան է մեր զոհը, բայց քրտնաջան հայ արհեստաւորի աշխատանքի պտուղն է. և հայ արհեստաւորի սիրտը բաբախում է, երբ ազգի անխոնջ մշակները աշխատում են ուսում և գիտութիւն տարածել մեռելութիւնից վերածնող Հայաստանում: Թող մեր «Մշակ» եղբայրը տանէ Կասպիայի ափերից հայ արհեստաւորի ողջոյնը Բօսֆօրի մեր սիրելի ազգակիցներին: Ահա նուիրատուների անունները: Յարութիւն Աբէլեանց 1 ր., Թովմաս Մէրեբրակեանց 1 ր., Անյայտ ոմն 1 ր., Քէրովբէ Բարղամեան 1 ր., Մկրտիչ Բալայեանց գիրքեցի 1 ր., Ստեփաննոս Ջախմախսազեանց 1 ր., Ալէքսանդր Ալլահվերդեանց 1 ր., Կարապետ Սպանդունեան 1 ր., Ներսէս Տէր-Սարգիսեան 1 ր., Համբարձում Տէր-Աստուածատրեանց 1 ր., Խրամիս 1 ր., Ա. Եգանեանց 1 ր., Ալէքսանդր Աբէլեան 1 ր., Ա. Քալանթարեան 1 ր., Սարուխանբէգեանց 1 ր., Ա. Ծատուրեանց 60 կ., Ս. Ներսէսեան 50 կ., Ա. Տ. Գ. 50 կ., Լևոն Գասպարեան 50 կ., Մուսա Մէշադի Նաջաֆ օղլի 50 կ., Ա. Սարգիսեանց 50 կ., Մկրտիչ Ստեփանեանց 40 կ., Յ. Ռուշանեանց 40 կ., Գրիգոր Մայիլեան 40 կ., Իվան Միսկարեանց 30 կ., Արտէմիս Գասպարեան 30 կ., Դանիէլ Դանիէլեան 30 կ., Ղազարոս Մաղաթեան 30 կ. , ընդամենը 20 ր. 50 կ.: Յիսունը ինձ մօտ կը մնայ, որը պիտի շարունակեմ մի ուրիշ ընկերութեան համար:

Ալէքսանդր Աբէլեանց

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐԻՆ

Բաթում 23 յուլիսի

Որպէս գի Բաթումի փոքրաթիւ հայերն անտարբեր չը մնան դէպի «Արարատեան ընկերութիւնը» իմ առաջարկութեամբ մի ստորագրութիւն բացվեց յօգուտ նոյն ընկերութեան:

Ստորագրութեամբ ժողոված գումարը եղած է մինչև այժմս 70 ռուբլի, բայց կան մարդիկ, որոնք ստորագրված են և մինչև այժմս չեն վճարած, իրանց այստեղ չը լինելու համար, վճարելուն պէս անշուշտ կուղարկեմ ձեզ փողերն:

Այսօր ուղարկելով ձեզ իմ այն ժողոված 70 Ռուբլին, որիցը փօստային ծախսը հանելով 56 կ., իսկ մնացեալ 69 ր. 45 կ., կը խնդրեմ խոնարհաբար հասուցանէք ըստ պատկանելոյն և տպէք ձեր պատուելի թերթի մէջ նուիրատուների անունները և ազգանունները:

Կոստանդին քահանայ Տէր-Ստեփանեանց 1 ր., Գալուստ Շիրմազեանց 5 ր., Յակովբ Յակովբեանց 10 ր., Զաքարիա Բաշբէուք-Մելիքեանց 4 ր., Սարգիս Յովհաննէսեանց 5 ր., Յովհաննէս Սանքսարեանց 5 ր., Յօհաննէս Ալիբէգեանց 1 ր., Մարտիրոս Մարդիկեան և Սերովբ Դամուրեան 6 ր., Յովհաննէս Տէր-Գալստեան 3 ր., Ռափայէլ կաճկաճեան 3 ր., Պօղոս Ջաքարեան 3 ր., Ալէքսանդր Մունթօէվ 1 ր., Կնեազ Նազարեանց 1 ր., Յովսէփ Կարապետեան 2 ր., Յովսէփ Գասպարեան 3 ր., Իվան Պապազեան 1 ր., Սիմօն մահտեսի Ալէքսանդրեանց 5 ր., Գրիգոր Ղարիբեան 3 ր., Սեդրակ Սարգիսեան 3 ր., Յարութիւն Տէր-Անդրէասեան 1 ր., Յարութիւն Յովհաննէսեան 2 ր., Աստուածատուր Երկանեան 1 ր., և Սարգիս Նազարեանց 1 ր.:

Յակովբ Յակովբեանց

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

ԳՕՐՈՒՑ մեզ գրում են: «Յուլիսի 29-ին տեղիս յաջորդ Գրիգոր վարդապետը մեծ հանդիսով կատարեց Գօրու սուրբ Աստուածածնի եկեղեցու մէջ հանգուցեալ Ստեփաննոս Նազարեանցի հոգեհանգիստը, ուր ժողոված էին երեք եկեղեցիների հոգևորականները: Բազմութիւնը անհագին էր: Դեռ հանդէսը չը սկսած Ստեփաննոս աւագ քահանայ Տէր-Ստեփաննոսեանց վրաց լեզուով մի ատենաբանութիւն արեց, որի մէջ նկարագրեց հանգուցեալի կեանքը և բացատրեց նրա մեր ազգին տուած մեծ օգուտը:»

—

Շուտով կուղարկենք «Մշակի» ապահովագիրներ Վ.-ԱԳՈՒԼԻՍԻ մեր այն բաժանորդներին, որոնք

տասը մարդ, այլ մի ժողովուրդ և մի ամբողջ ազգ և նա մնում է անխնամ, անհոգ՝ ինչ բառով արգեօք պիտի ասէ մարդ, որ յայտնէ նորա խեղճ կամ վիճակ— նա էլ անբաւդ չէ, նա աւելի է.. Հայ ազգի մայրը իրան հայրենիք, որ հարիւր դարեր պահել է նորան, ծիծ տուել օղով, ծիծ տուեհողով, ծնել է Տիգրան, ծնել է Վարդան, այժմ այդ մայրը կարօտ մնացած օրական հացի, հաց է խնդրում իր հարազատից. եթէ ով հայ է, ով ունէ Աստուած, կարող է արդեօք նա նորան մերժել, խեղդամահ անել, սովից սպանել: Կարող է արդեօք նա նորան մերժել, երբ նա չէ հոգում իր փորի համար, նա հաց է խնդրում իր որդոց համար—ուսում, կրթութիւն, լոյս և գիտութիւն որ պիտի փրկէ երեք միլիոնին, նոցա ազատէ ստրկութենից, գերութեան ձեռքից. հնար է մերժել և ձեռք չը մեկնել.... Ո՛չ, հայը գուցէ շատ է խնայող, փող վաստակելում իրան չարչարող, բայց այդ չարչարանք, ամեն նեղութիւն նա մոռանում է իր պարտքի առաջ. երբ նա տեսնում է իր սուրբ ընտանիք, հարազատ որդիք վայելուչ կեանքի մէջ, լի ու ապահով և միշտ կուշտ աչքով, նա մոռանում է իր քաշած օրեր, նա էլ չէ յիշում իր գլխի անցքեր. նա բարի հայր է, նա հաւատարիմ է իրան ընտանեաց, նա նորա բաղձանքն է միայն վայելվում, բայց եթէ ով գիտէ լինել բարի հայր, կարող է լինել ապերախտ որդի—ո՛չ, այդ հնար չէ... Ուրեմն էլ ինչ. թող էլ չուշանայ կատարել իր պարտք, երբ հայը իսկապէս էլ չէ ապերախտ. ինչպէս որ մայրը, բարեպաշտ հայուհին առաջնորդում է իր հարազատին լինել երկիւղած դէպի Աստուած, այնպէս էլ հայը, որդեսէր հայրը թող առաջնորդէ հայրենասիրութեան. Աստուծու երկիւղ և սէր հայրենեաց՝ ահա ապագայ մի թշուառ ազգի: Կոչում ենք հրաւէր մենք ամեն հային, որը սիրում է հայկական ազգին. չը ճանաչելով ինքներս մեր ազգ, հերիք օտարից անարգած եղանք, յայտնենք մեր յարգանք դէպի հայրենիք, կը յարգեն և մեզ միշտ օտար մարդիկ: Ի՞նչ է պահանջում մեզնից Հայաստան. մի ծանր պայման, մի զոհ անձնական, մեծ տուրք նիւթական—ոչ, նա չէ ուզում մի փարթամ բաժին, նորա ուզածն է մեր լուման յետին. այդքանն էլ խնայենք, ինչ երեսով ապրենք...Ո՛չ մենք ունենք հարուստ քաղաքներ, ունենք աւաններ, ունենք և գիւղեր. միմեանցից հեռու, թէտէտ ցանուցիր, ազգային գործի մէջ կը միանան անխտիր: Ղարաբաղը՝ հայոց Արցախը, որին տիրել են Սիւնեաց իշխաններ, նոցա տեղ բռնել անուանի քաջեր, անչափ մելիքներ, քաջ զօրապետներ, Շամխորեան դիւցազն՝ իշխան Մադաթով, այժմեան Լազարեվ քաջ զօրաց առջև, այդ Ղարաբաղը կը պատւէ նմանին. նա ձեռք կը մեկնէ սիրով Զէյթունին և նորա որդոց լոյս ապագային, նա չի խնայի բուռն չնչին: Ունենք Նախիջեան, ունենք Երևան, ունենք և Ղզլար, ունենք Ագուլիս, ուր հայութիւն է միայն լոյս տալիս. Ագուլիսը, վաղեմի Գողթան երկիր զգացման հիւսել է երգեր, յայտնել է ցաւեր, հայ ազգի սիրտը քնարով սփոփել. այժմ սփոփանք էլ չէ քնարի, հայրենեաց փրկութիւն փողով պիտի լինի...Ահա հասել է վճռող րոպէն, հայի ճգնաժամ հասել է արդէն, երկու ապագայի տարբեր ճանապարհ նա պիտի ընտրէ իր ազգին համար՝ նա կամ պիտի օգնէ ազգի զարգացման, բանայ ճանապարհ տաճիկի անկման, կամ թէ կուլ գնայ ինքը ուրիշին, չունենայ անուն աշխարհի երեսին: Դէհ, էլ մտածենք, մեր բաղդը վճռենք...

V.

Ինչպէս ճամբորդին խաւար գիշերով փայլէ պայծառ լոյս մութ հորիզոնում, ինչպէս ամպամած երկնքի տակից դուրս սողայ յանկարծ բոցավառ լուսին, ինչպէս մի մռայլ, մառախուղոտ օր հեռաստանումը շողայ ծիածան, ինչպէս աղջամուղջ, մէգ լուսադէմի ցրվի, ծածկվի շող արշալուսից, այնպէս հայուհին մութը խաւարից, այնպէս հայուհին հայոց աշխարհից փայլեց մի լուսով ամենքի միջից և սփռեց կեանք մեռելութեան մէջ: Նոյն ժամանակը, երբ հարիւր ձայներ վանից սկսած մինչև ի Զէյթուն հրաւէր տուին հայոց աշխարհին՝ յիշել հայրենիք, յիշել հայոց տուն, նոյն ժամանակը երբ հարիւր մարդիկ երդվեցին խստապինդ Աստծու առաջ կատարել իրանց պարտք, գնալ Հայաստան, ո՛չ մէկը նրանցից չը նմանեց մարդուն, ո՛չ մէկը չը յայտնվեց խօսքին հաստատուն, ո՛չ մէկը չը յիշեց ազգութեան անուն. ամենքը խաբեցին, ամենքը լռեցին, ականջը խլեցին: Երևի ամաչեց պարկեշտ հայուհին իր եղբօր վարքից օտարի կշտին: Թէպէտ միշտ լռիկ, թէպէտ միշտ համեստ, ազգային գործում յետ մնալ չուզեց. նա ոգևորվեց, դուրս գալով հանդէս, նա սիրտը յայտնեց, նա էլ չը կարաց մնալ անտարբեր, երբ լսեց վանից հայրենեաց հրաւէր, նա էլ չը սպասեց եղբօր նշանին, այլ ինքն օրինակ տուաւ ամենին: Մէկը ամուսնից խնդրեց պարգև յանուն իր սիրոյ, հաւատարմութեան, միւսը եղբօրից ուզեց մի նշան՝ նշան անմոռաց յօգուտ հայրենեաց, իսկ մէկ ուրիշը, որ ունէր ծնող, աղաչեց նրան խնայել իր փող. իր զարդարանքի աւելորդ մի ծախք նուիրել վանին, կատարել իր պարտք, աղքատ գիւղացի և բանւոր աղջիկ, դավալուեցի, նա էլ մասնակցեց, սուրբ գանձարանին իր լուման ձգեց: Դու միայն չուզեցիր ոչինչ խառնվիլ սև հոգի, սև երես արագիլ (галка), սրտիդ եռանդը նուիրած մոլութեան, դու էլ չուզեցիր յիշել Հայաստան.... Հայուհու գանձը առաքինութիւն ինչի փոխեցիր—չքեղ հագուստի, կոկած պատկերի, շլնծու ձևերի, խարդախ խօսքերի, մայրենի լեզուն ինչով ծախեցիր—օտար բարբառով, օտար երգերով և վիրք կանկանով. ապրես, օտար դէնդիին դու շատ դուր եկար, շատ չի անցնի, քիչ էլ սպասէ. օտարի համար շուտով կը լինես ինչպէս հին շապիկ, թշուառ հայ աղջիկ.... Բայց թողնենք թիֆլիսը, ո՛ւմ հետ ենք խօսում.... Գիւղացի հայ կին, գիւղական աղջիկ, բոբիկ ոտքերով, կոպիտ ձեռքերով դու կարողացար պահել քո դրօշ՝ դրօշ վեհութեան, մեծահոգութեան, մարդասիրութեան, մենք համբուրում ենք քո հէնց այդ ձեռքեր.... Գաւառացի, ազնիւ հայուհի, ամբողջ ինը դար հազար անցքերով, որ սահեցել է հայ ազգի գլխով, չէ կարողացել քո սրտից ջնջել ազգութեան զգացմունք, սրբազան հիմունք, դու իսկ նման ես այն խրոխտ քո քրոջ, որ պատասխանեց արքայազն իշխանին. «այո դուքս, ես Հայաստանում երբէք չեմ եղել, բայց իմ հոգին այնտեղ է ապրել». դու յիշեցնում ես ևս մայրերին, որ չքեղ կեանքից, փափկութեան գրկից ընդունակ եղան գնալ կուռի դաշտ քաջերին խրախուսել, վէրքերը կապել. ողջունում ենք քեզ բոլոր յարգանքով, սրտալից պատւով: Հէնց իսկ սկզբում տաճկահայոց շարժման հայրենասիրութեան նա տուաւ նշան. հայուհին նուիրեց այնչափ մի գումար, որ մենք ձեռք առած, այժմ պարծենում ենք օտարի առաջ և երբ հայութեան լսում ենք նախատինք մենք քեզ ենք դիմում, քեզ առաջ բերում, օտարի բերան քեզնով ենք փակում, չքնաղ հայուհի, իսկ մեր մտքի մէջ և սրտի խորքում փառք տալի Աստծուն, օրհնում հայուհուն որ նա փրկում է ազգութեան անուն: Կեցցէ հայուհի, կեցցէ հայ աղջիկ:

Գրիգոր Նիկողոսեան

«Մշակի» ներկայ տարւայ բաժանորդագինը յանձնել են մեր աշխատակից պ. Ց. Մելիք-Ցակոբեանին. իսկ նրանցից, որոնք պ. Ց. Մելիք-Ցակոբեանին չեն վճարել, խնդրում ենք բաժանորդագները հասցնել խմբագրութեանը:

—

Մեզ հաղորդում են ԵՐԵՒԱՆԻՑ, որ պ. Վ. Բաբաջանեանը ձգտում է Երևանի թեմական դըպրոցի տեսչութիւնը ստանալ և այդ պատճառից դրդված պ. Ս. Բէգ-Նազարեանը մտադիր է հրաժարվել տեսչութենից: Շատ նախանձելի չի լինի Երևանի դպրոցի դրութիւնը, եթէ պ. Բէգ-Նազարեանը հրաժարական կը տայ, մանաւանդ եթէ նրա տեղը պ. Վ. Բաբաջանեանը ստանայ:

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԱՆԳԼԻԱ

—

Այս վերջին ժամանակներս համայնքների ժողովում այնքան խօսում են Փոքր-Ասիայի մասին, որ մենք կամայ ակամայ ստիպված ենք հետաքրքրվել օրական ընթացիկ հարցերով: —Ասում ենք ստիպված ենք—որովհետև մեզ ամենքիս քաջ յայտնի է՝ թէ Փոքր-Ասիան ինչ նշանակութիւն ունի ամեն մի հայի համար: Մենք օգուտ կը քաղենք դէպքից և, գոնէ համառօտապէս, մէջ կը բերենք այն ճառը, որ համայնքների անցեալ նիստերից մէկի մէջ խօսեց պ. Բուրգ: Ահա թէ ինչպէս է սկսում իր ճառը պատուելի հռետորը:

Պատուելի Կարոլոս Դիլկ խօսում է Ասիայի մասին: Նա ասում է, որ մենք մասնաւորապէս պատասխանատու ենք այդ երկրի վերաբերութեամբ ոչ միայն Բերլինի դաշնագրի 61-րորդ յօդուածի զօրութեամբ, այլ և նոյն իսկ անգլօ-թիւրքական դաշնադրութեան հիման վրա: Ես բոլորովին համաձայն եմ այդ կարծիքի հետ. և ես երբէք չեմ աշխատի ամենաչնչին կէտով անգամ փոքրացնել մեր հայրենիքի կառավարութեան այդ երկրի վերաբերութեամբ ունեցած ծանր պատասխանատուութիւնը:

Կառավարութիւնն արդէն այս միտքը յըղացրել է մեր մէջ, և լօրդ Սէլիզբիւրին էլ օգոստոսին գրած իր հեռագրով մեր ամենքի ուշադրութիւնը դարձնում է Փոքր-Ասիայի կարևոր խնդրի վրա. կարծեմ ամենքդ յիշում էք այն եռանդուն ու նշանաւոր հեռագիրը, որի նմանը հազիւ թէ երբէք տպված լինէր «Blue—Books» գրքի մէջ: Նա անհրաժեշտ պահանջ է համարում Թիւրքիայի պօլիցիական, դատաստանական և հարկահանական կազմակերպութիւնների մէջ հիմնաւոր վերանորոգութիւններ անել:

Մենք մեր կարողացածին չափ գործերի այսպիսի անմխիթար դրութիւնը յայտնեցինք Բ. Դրանը: Զը կարծէք թէ ես դիտաւորութիւն ունեմ արդարացնել Բ. Դրանը:—Ոչ, ես կամենում եմ յիշել այն մի քանի եղելութիւնները, որոնք պաշտօնապէս հաղորդված են մի քանի հիւպատոսներից:

Փոքր-Ասիա ուղարկված յանձնաժողովի գնալուց ի վեր, նրանց հետ ուղեկցող հիւպատոսներից մենք այնպիսի տեղեկութիւններ ենք ստանում, որոնք, ցաւում եմ ասելու, շատ տխուր նկարագրութիւններ են անում: Ցիրաւի, ես մտածել անգամ չեմ կարող, թէ այն սրտակտոր չարիքներից էլ աւելի բան կարելի լինէր հնարել, որոնք մեր մի քանի դեսպանների նկարագրութեան վրա հիմնվելով կատարվում են Հայաստանում. բայց որչափ էլ հայերը իրաւունք ունենային մեր երկրի համակրութեանը, և որի մասին նրանք կարող են կատարելապէս վստահ լինել, որ այդ համակրանքը նրանք կը ստանան, և չընայելով, որ նրանք կարժանանան մեր կառավարութեան և նրա «պաշտօնատարների» (sic) բոլոր ջանքերին, այսինքն որ նրանք բոլոր իրանց ոյժը գործ կը դնեն հայկական խնդրին մի բաղձալոր ելք տալու, այնու ամենայնիւ, կարծեմ արդարացի չէին լինի այն զրպարտութիւնները, որ երբ մեր կառավարութիւնը չէ թոյլ տալի Բ. Դրանը կատարել խոստացած վերանորոգութիւնները:

Այն տեղեկութիւնները, որոնց մեր հիւպատոսները, շրջելով Փոքր-Ասիայի նահանգները, երևան են հանել, չափից դուրս զայրացուցիչ են: Փաշաների անբարոյական կենցաղավարութիւնը, գործակատարների վայրենութիւններն ու կամայականութիւններն այնպիսի տաղտկալի նկարագրութիւններ են, որոնք մարդուս վրա ակամայ սարսափ են բերում: Այս յայտարարութիւններն այնքան զարհուրելի են, որ մենք այդպիսի բան երազել անգամ չէինք համարձակի: Բայց էլ ոչինչ շահ չը կայ մտնել թիւրքաց կառավարութիւնը և ոչ էլ դատարկ խօսքերով պախարակել Թագուհու կառավարութիւնը, որը այնքան խոստումներ է արել, և իր խոստումներից դեռ ոչ մէկն էլ չէ իրագործվել: Այժմ մենք պէտք է աշխատենք դարման տանել գործի այս տեսակ դրութեանը. և չընայելով դժուարութիւններին անյաղթելի լինելուն, այնու ամենայնիւ Անգլիայից չի վայելի յուսահատվել:

Թագուհու կառավարութեան խորհրդատուութեամբ վճռվեցան քաղաքական ամենանշանաւոր հարցեր, օրինակ ինչպէս Բօլգարիայի, արևելեան Ռումէլիայի, Չէրնօգօրիայի, և Ցունաստանի հարցերը: Սուլթանը բոլոր այս հարցերի վճռելու միջոցին ահագին դըժուարութիւնների է պատահել, բայց նա բոլորին էլ յաղթական է հանդիսացել. և ես կարծում եմ, որ Սուլթանը խորը համոզված է, որ մեր նրան ցոյց տուած միջոցները հիմք են նրա երկրի բարգաւաճման ու երջանկութեան: (Շատ լաւ, շատ լաւ!)

Իսկ ինչ կը վերաբերի Փոքր-Ասիայի մերձակայ ապագային, դեռ այս օրերս լօրդ Սէլիզբիւրի մի հեռագիր ուղարկեց, որի մէջ նա յիշել է, որ դաշնագրի յօդուածների հիման վրա, նա պարտական է ոչ միայն նոր և գեղեցիկ օրէնքներ հրատարակել, այլ և նա ստիպված է կարելի եղածին չափ շուտ իրագործել եւրօպական և ասիական նահանգներում իր խոստացած վերանորոգութիւնները: Եւ այսպէս ուրեմն պատուելի բարօն Դիլկի կասկածները հիմք չունեն: Թագուհու կառավարութիւնը, անգլօ-թիւրքական դաշնագրի վրա հիմնվելով, ասիական Թիւրքիայի ժողովրդին մի բարեկարգ կառավարութիւն տալու համար ոչ մի դիպլօմատիական միջոց չի խընայի:

Եթէ մինչև անգամ մեր կառավարութիւնը ուրիշ միջոց չը գտնէ Թիւրքիային համոզելու, որ նա հետևի մեր տուած նախագծին, գոնէ նրան համոզելու համար, մեր կարծիքով բաւական է միայն նրան յիշեցնել, որ Խրիմի պատերազմից յետոյ եթէ Թիւրքիան նորից ենթարկվեցաւ նորանոր վտանգների, դրա միակ և գլխաւոր պատճառն այն էր, որ նա չաշխատեց բարւոքել իր հպատակների դրութիւնը, և վերջը հասաւ այն տեղ, որ մէկը իրան պարտական համարեց պաշտպան հանդիսանալ ընկճված ժողովրդին:

Եթէ Թիւրքիան այժմ չը ճանաչէ իր սըխալը, և չաշխատէ նրան ուղղել, մի և նոյն վտանգները, որոնք առաջացրին անցեալ պատերազմը, այդ մի և նոյն վտանգները չեն ուշացնի երկրորդել դեռ նոր անցած աղէտալի անցքը: (Շատ լաւ, շատ լաւ:)

Սէր Ստաֆֆօր-Նօրտկօտ համայնքների ժողովում յայտնեց, որ նա մտադիր է զուլուսների դէմ մղված պատերազմի համար այլ ևս միլիօն ֆունտ ստերլինգի փոխառութեան մի ծրագիր առաջարկել: Նա ասաց, թէ որովհետև պատերազմի ծախսի մի մասն էլ հարաւային Աֆրիկայի գաղթականութիւններն են վճարում, այդ հիման վրա սէր Նօրտկօտ կարծում է, որ 3 միլիօնի նոր փոխառութիւնը կարող է ծածկել պատերազմական ծախսերի դէֆիցիտը գոնէ մինչև պարլամէնտի յաջորդ նիստը:

ՆԱՄԱԿ ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆԻՑ

—

Դաւրէժ, 20 յուլիսի

Դաւրէժից դէպի արևելք և կասպից ծովից մի օրվայ ճանապարհով հեռու գտնվում է պատմական Արդաւիլ քաղաքը, որտեղ թաղված կան պարսից Սէֆէվիյէ, այժմեան տիրող շահերի ցեղապետները: Սրանից մի քսան տարի առաջ հազիւ թէ մի երկու անցորդ հայեր տեսանելի կը լինէին այդ քաղաքում, այժմս մեր քաղաքից գաղթելով բնակած են այնտեղ մօտաւորապէս 20 տուն հայեր:

Ատրպատականից կասպից ծովի վրայով դէպի Աստրախան, Մօսկվա, Նիժնի-Նովգորոդ և Ս. Պետերբուրգ գնացող վաճառականը պէտք է անցնէր այդ քաղաքից, ուրեմն ինչպէս երևաց դրանք օգուտ են քաղել ոչ միայն երկրի դիրքից այլ և առևտրական հանգամանքներից էլ, որոնք շատ նպաստում են այդտեղ բնակվողին: Արդէն յայտնի է որ մեր հայերի արած գաղթականութեան մեծ պատճառը եղել է առևտուրը:

Մեր այս փոքրիկ գաղթականութեան մէջ առաջին և գլխաւոր տեղը բռնում է պ. Խաչատուր Շահբազեանցը, ոչ միայն նորանով որ ինքն է եղած այնտեղի առաջին բնակութիւն հաստատողը, այլ իր մարդասէր և հայասէր ազնիւ բնաւորութեամբ միշտ օժանդակ և խնամատար եղած է նոր գաղթողներին, ինչպէս և սիրելի Արդաւիլի պարսիկ երևելիներին:

Պատմութենից էլ գիտենք, որ հայերը ուր որ գաղթեցին, տարան իրանց հետ ծերուկ տէր-պապան: Յիշեալ քաղաքի հայերը մեր Դաւրէժից միայն մի քահանայ տանելով չը բաւականացան, այլ և պ. Շահբազեանցի առաջարկութեամբ անցեալ տարի շինեցին և աւարտեցին նոյն քաղաքում մի գեղեցիկ աղիւսաշէն, գմբէթաւոր եկեղեցի, բաւականին համեստ ծախքով, այն 2100 ռուբլիով: Այդ գումարը գոյացած է նոյն քաղաքում բնակվող մի քանի պարոնների հանգանակութեամբ:

Գովում ենք յիշեալ պարոնների առատաձեռնութիւնը և աշխատասիրութիւնը, սակայն չենք կարող թագցնել նրանցից մի բան,—մեր յորդորը և խորհուրդը մի փոքրիկ դպրոց կառուցանելու մասին, նոյն եկեղեցուն կից, իրանց որդկերանց կրթութեան համար, քանի որ դրամը նրանցից չէ փախչում և միջոցներն էլ ներում են: Որովհետև եկեղեցին և դպրոցը քոյր և եղբայր են, դպրոցը եկեղեցու և աւետարանի բանալին է, և եթէ որ մէկը դպրոցից չէ ծնելու—, կրթութիւն չունի, ինչով և ինչպէս պէտք է վերահասու լինի, հասկանայ և ըմբռնէ եկեղեցու և աւետարանի բովանդակութիւնները: Վերջացնում եմ խօսքս, մի անգամ ևս պարոններին յորդոր կարդալով որ շուտով մտածէին իրանց դպրոցի մասին, որովհետև ալաւ է ուշ, քան երբէք»:

Արմենակ

ՆԱՄԱԿ ԹԻՒՐՔԻԱՅԻՑ

—

Էրզրում, 4 յուլիսի

Ինչպէս նախորդ նամակաւս ծանուցած էի, պարսիկք և հայք իրար դէմ գրգռուած էին, թէպէտ միոյն իրաւացի էր ու միւսինը բոլորովին հակառակը, սակայն միշտ հայոց դժբաղդութիւնն եղած է իրենց իրաւունքը կորսնցնել և արդար եղած տեղը շատ մը ծանր մեղաց բեռի տակ ճնշուել, ինչպէս եղաւ այսօր: Պարսիկները իրենցմէ մէկը բանտարկեալ տեսնելով, սաստիկ զայրացած և գրէթէ զաղանի գինուած, հայոց վրա յարձակիլ կը ցանկային, միայն թէ այս ցանկութիւնը ի գործ դնելու համար պատրուակ մը կը փնտռէին: Այն ալ դժբաղդաբար հայ մը յանգէտս տուաւ ստակի ել և էջի պատճառաւ փուռերը հաց չը գտնելով հայ մը կերթայ պարսիկ հացագործէ մը հաց գնելու: Հացագործը բռնելով թէ «տուած դրամդ կեղծ է» կը սկսի հայհոյել, հայն ալ նոյն լեզուաւ պատասխանել չի խնայիր: Մէկէն պարսից ժխոր մը վրա կը հասնին ու կը սկսեն հայը ծեծել, հայերն ալ անոնց վրա կը յարձակին անզէն, մինչդեռ նոքա զինուած են. հայք տեսնելով որ պարսիկք իրենցմէ բազմաթիւ են, եկեղեցոյ զանգակները հնչեցնելով օգնութեան կը կանչեն: Մէկ վայրկենի մէջ ահագին բազմութիւն մը կը հաւաքուի, բայց պարսից կողմանէ ծեծը մեծ մասամբ սրոյ հարուածներու կը փոխուի, վասն զի պարսիկք իրենց խանութներէն սուր 'ի ձեռին դուրս կը թափին: Հայոց բազմութիւնն ալ հետզհետէ խռնուելով քանի մը շուկաներ պատերազմի կերպարանք կառնուն: Շուտով կառավարութեան լուր կը տրուի. զօրքը կուգայ և ամեն կողմանէ ժողովուրդը կը շրջապատէ ու կը ջանայ ցրուել, բայց դժբաղդութիւն հոն է, որ հայերը զօրքէն ալ կը ծեծուին, մինչև իսկ սուինի հարուածներ կառնեն: Առանց ժամանակ անցնելու կուսակալը կուգայ շատ մը զօրապետներով, և ս. առաջնորդը քանի մը պատուաւոր անձինքներով, կը ջանան բազմութիւնը ցրուել, սակայն ժողովուրդը այնպէս գրգռուած էր որ դիւրաւ հրամաններու չէր հնազանդիր: Ցաւալին այն է, որ յանցանքը պարսից, զինուածն անոնք, իրենց հիւպատոսը կը ջանայ իր հպատակները անմեղ հանդիսացնել, բայց բարեբաղդաբար կուսակալն ինք անձամբ տեսեր է որ պարսիկները զէն ի ձեռին խաներէն դուրս կը թափվին բարկութենէ այլայլեալ մինչև իսկ ինք մի քանիսին ձեռքէն սուրերը առած է: Այն պահուն որ պարսիկները հայք ոչնչացնել կը ցանկային իրենց հիւպատոսը մի բարձր սրճարան նստած պաղ արեամբ հանդիսատէս կը լինէր, փոխանակ իր ժողովուրդը հանդարտեցնել ջանալու: Ինձ կը թուի թէ իր այս կերպ ներկայութիւնը անուղղակի խըրախոյս մ'էր: Կառավարութեան ժիր ջանիւքը հազիւ կրցան 1 ժամէն երկու հակառակորդները իրարմէ հեռացնել:

Այժմ ամեն կողմ պահապան զինուորներ դրուած են որք գիշեր ցերեկ կը շրջին նոր խռովութիւն մը չը ծագելու համար. երկու կողմանց կիրքերը տակաւին հանդարտած չեն. հայոցմէ 15 մարդ վիրաւոր կայ և 15 մարդ ալ գաւազանի հարուածներէ մեծապէս վնասուած. դեռ քննութիւն չը սկսուեցաւ: Կը լսեմ թէ արդարասէր կուսակալը ճշմարտութեան պաշտպան է:

Այս անգամ այսչափ միայն, ուրիշ անգամ թերևս աւելի ընդարձակ տեղեկութիւն տամ:

Հայունի

«ՄԱՍԻՍԻ» ԹՂԹԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ

—

Կարինէն յունիս 30 թուով գրուած նամակի մը մէջ հետևեալ տեղեկութիւնները կը կարդամք.

«Կարնոյ Մահմետականաց կողմէ 300 ստորագրութեամբ աղերսագիր մը պատրաստուած էր կայսերական Կօմիսէրներուն տալու, որ կառավարական ժողովոյ անդամներուն ընտրութեանը կը վերաբերէր, բայց կուսակալն արգիլեց:

«Գանունի Էսասին տարապարհակ աշխատութիւնն (անկարիտ) արգիլած է, սակայն տեղոյս կուսակալը բոլոր գիւղացւոց սայլերը բռնի բերել տալով, Կարսէն գաղթող 3000 Թուրք ընտանիքները վիլայէթին սահմանէն դուրս Սեբաստիա տանելու համար՝ սայլերը, եզներն ու գիւղացիները ձրի աշխատեցնել կուզէ:

«Գիւղացիք բողոքելով բանտարկեցան. Վսեմ. Կօմիսէրներն ալ բողոքեցին, բայց լսելի չեղան:

«Ահա կուսակալ, ահա կառավարութիւն և ահա բարեկարգիչ Կօմիսէրք:»

«ՄՇԱԿԻ» ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵՆԻՑ

ԼՈՆԴՈՆ, 1|13 օգոստոսի: «Daily Nevs» լրագիրը լսել է, որ երբ վճռված է Կուլջը յանձնել Չինաստանին 5 միլիօն ռուբլի, որից 4 միլիօնը պէտք է գործադրվի առևտրականների վարձատրութեան համար, իսկ մնացած մէկ միլիօնը պէտք է ծածկէ պատերազմական ծախսերը:

ՎԻԵՆՆԱ, 1|13 օգոստոսի: Ֆրանց-Յօվսէփ կայսրը ընդունեց բոլոր Ցիսլէյտանեան մինիստրութեան հրաժարականը, և յանձնեց կոմս Տաաֆին նոր կաբինէտ կազմել:

Յ Ա Յ Տ Ա Ր Ա Ր Ո Ւ Թ Ի Ւ Ն Ն Ե Ր

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ «ՓՈՐՁ» ԱՄՍԱԳՐԻ

Եօթներորդ և ութերորդ (յուլիսի և օգոստոսի) համարները:

Բովանդակութիւն.—1. Հացի խնդիր, ազգային վիպասանութիւն Պերճ Պռօշեանցի: 2. Դատաստանագիրք Մ. Գօշի, իրաւաբանական հետազօտութիւն Վահան վ. Բաստամեանցի: 3. Բնաւորութիւնների ժառանգականութիւնը, Ս. Պալասանեան: 4. Վանից մինչև Տիգրիս, գործ Գ. Պաւլի: 5. Վեհաժողով, Մշեցու նոր սերունդ, վանեցոց չուառութիւնը, բանաստեղծութիւններ Գամառ-Քաթիպայի: 6. Շրջաբերական գրատարաններ, ձառ Լ. Մորանդիի: 7. Բաթումի նաւահանգը, գործ Օսկար Ցէյֆելդերի: Ազգային տեսութիւն.—8. Օսմանեան ինքնակալութիւն և Ռուսահայք, Ծերենց:—9. Տեղեկագիր «Դպրոցասիրաց—Արևելեան» ընկերութեան: Սկզբնական կանոնք Կարուց Ս. Լ. գրադարանի: Հիմնական կանոններ Կիլիկեան ընկերութեան: 10. Ցուցակ Նուիրատուութեանց Ռուբինեան—երկրագործական ուսումնարանի: 11. Նամակներ խմբագրին: Քաղաքական տեսութիւն—12. Իշխան Լուի Նապօլէոնի մահը:—13. Հաշիւ յուլիսի 6-ի ներկայացման յօգուտ հանգուցեալ Ամերիկեանցի ընտանիքի: 14. Գաղղիերէն-Հայերէն-Տաճկերէն բառգիրք, Նորայրի: 15. Ազդ: Յաւելուած.—16. Խաթաբալա, կօմեդիա Գ. Սունդուկեանցի: 17. Յայտարարութիւններ:

Ստորագրուել կարելի է Թիֆլիսում «Փորձի» խմբագրատանը և Կենտրոնական գրավաճառանոցում: Օտար քաղաքացիք կարող են դիմել խմբագրին հետևեալ հասցեով.—Тифлисъ. Въ Редакцію Армянскаго журнала „Пордзъ“

Խմբագիր-Հրատարակիչ ԱԲԳԱՐ ՅՈՎՀԱՆՆԻՍԵԱՆ

ԿԵՆՏՐՈՆԱԿԱՆ ԳՐԱՎԱՃԱՌԱՆՈՑՈՒՄ

վաճառվում են, 'ի միջի այլոց, հետևեալ հայերէն գրքերը.

	Ր.	Կ.
Օր. Տէր-Մարկոսեանց՝ Թաւամագ Մեղու, պատկերազ.	—	40
Բժ. Տիգրանեան՝ Մարմնակազմական բառարան	1	—
Բժ. Բաբայեան՝ Ուսումնարանի առողջ. հարցեր	1	—
Սրուանձտեան՝ Թորոս Աղբար մ. ա.	1	25
— Մանանայ	1	75
— Շուշան Շաւարշանայ	—	50
Խրիմեան՝ Հրաւիրակ Արարատեան	1	25
— Սիրաք և Սամուէլ	1	45
— Յիսուսի վերջին շաբաթը	—	70
— Մարգարէտ Արքայութեան	—	75
— Դրախտի ընտանիք	1	25
— Վանգոյժ	—	20
Պէշիքթաշլեան՝ Մատենագրութիւնք	2	75
Կոստանեան՝ Մէթոդին վերայ	—	75
Դուրեան՝ Տաղք և թատերերգութիւնք	1	75
Ալթունեան՝ Տեղեկ. Հայոց գաղթականութեան	1	20
Ծերենց՝ Թորոս Լևոնի	1	—
Հալլաճեան՝ Նոր երգարան	—	75
Ձերազ՝ Գրական փորձեր	1	—
— Ազգային դաստիարակութիւն	1	—
— Հայաստան և Իտալիա երկ. տիպ	—	60
— Թէ ի՞նչ շահեցանք Բերլ. վեհաժ.	—	40

Երևանեան Հրապարակի վրա ԹԱՄԱՄՇԵՎԻ կարավանսարայի դէմուդէմը № 11. տան վերի յարկում վարձով տրվում է մէկ ԴԱՀԼԻՃ ծառայով, լաւ կարասիքով և առաւօտ-երեկոյ սամօվարով. դահլիճը մի բալկօն ունի իր առաջ: Գինն է ամսական 40 րուբլ: Բացի դահլիճը մի և նոյն տանը վարձով տրվում են նոյնպէս առանձին ՍԵՆԵԱԿՆԵՐ կարասիքով ծառայով, սամօվարով և լուսաւորութենով. այդ սենեակները ամսական արժեն 25, 20 և 15 րուբլ: Այդ սենեակներում կարելի է նոյնպէս ընկերով բնակվել: Հարցնել մի և նոյն տան դրան առաջ միրգ ծախող ՅԱԿՈՎԲԻՆ:

Յունիսի 17-ին Արծրունու թատրօնում բարեգործական նպատակով տուած ներկայացումից գոյացաւ 294 ր. գումար. տոմսակներ ծախվեցաւ 226 ր. 70 կ., իսկ ընդհանուր մուտքի մնացած մասը, այսինքն 67 ր. 30 կ., զանազան անձերի զոհաբերութիւնն է կազմում: Ծախսերի բոլոր գումարը կազմում է 139 ր. զուտ գումար մնումէ 155 ր., որը յանձնվեցաւ պ. Փուղինեանցին հասցնելու ըստ պատկանելոյն: Մեր սրբազան պարտաւորութիւնն ենք համարում՝ մեր անկեղծ շնորհակալութիւնը յայտնել այն անձանց, որոնք իրանց ներկայութեամբ պատուեցին մեր ներկայացումն:

«ՄԱՆԿԱՎԱՐԺԱԿԱՆ ԹԵՐԹ» ԱՄՍԱԳՐԻ

Խմբագրութիւնից

«Մանկավարժական Թերթը» իւր երկրորդ տարուայ շրջանում հրատարակվելու է նոյն ուղղութեամբ և ծրագրով, ինչպէս որ առաջին շրջանում՝ հետևեալ պայմաններով:

1. Տարեկան կը լինի 10 գրքոյկ, իւրաքանչիւրը 6 թերթից (96 երես):

2. Տարեկան գինն է ամենայն տեղ 6 ռ.:

3. Մինչև սեպտեմբերի 10-ն բաժանորդագինը վճարող բաժանորդը կը ստանայ ձրի յունիս ամսի վերջին մի ընտիր հեղինակութիւն հայերէն լեզուով թարգմանութեամբ կամ ինքնուրոյն՝ ընթերցանութեան համար:

4. Եթէ բաժանորդաց թիւը հասնի մինչև 480-ի, այն ժամանակ խմբագրութիւնս իւր բաժանորդներին ձրի տալու է երկու գիրք:

5. Ուսուցիչները կարող են բաժանորդագինը վճարել երկու նուագ. առաջին երեք րուբլին յուլիսի սկզբին. միւս երեք րուբլին նոյեմբերի մինչև 6-ն: Վերջին նուագի բաժանորդագինը ուշանալիս «Թերթը» չի ուղարկվի նոյեմբերի գրքոյկից սկսած մինչև դրամը ստանալը:

6. Որ և իցէ գրքոյկի չը ստանալու մասին բողոք հարկաւոր է ուղարկել ուղղակի խմբագրութեանս հետևեալ №-ը ստանալուն պէս:

Բաժանորդ գրուիլ ցանկացողները կարող են դիմել խմբագրութեանս գրասենեակը, որ գտնվում է պ. Յ. Մարտիրոսեանի տպարանում, Օրբէլեան փողոցի վերայ, Ալէքսանդրեան պարտէզի մօտ:

Օտարաքաղաքացիք կարող են դիմել հետևեալ հասցեով. Въ контору Редакціи Армянскаго Журнала „Педагогическій Листокъ“.

Խմբագիր ՅԱԿՈԲ ՏԷՐ-ՅՈՎՀԱՆՆԻՍԵԱՆ:

Մի ՌՈՒՍ ընտանիք ցանկանում է ընդունել ԹԻՖԼԻՍԻ ուսումնարաններում սովորող ՕՏԱՐ ԵՐԿՐԱՑԻ ԵՐԵԽԱՆԵՐԻՆ: Հասցէն կարելի է իմանալ «ՄՇԱԿԻ» խմբագրատանը:

2—3

ԲԱՐՁՐ ուսում ստացած մի ԶԻՆՈՒՈՐԱԿԱՆ պատրաստում է աշակերտներին գիմնազիական կուրսի բոլոր ԱՌԱՐԿԱՆԵՐԻՑ: Հասցէն կարելի է իմանալ «ՄՇԱԿԻ» խմբագրատանը:

2—4

Ըստ հրամանի լուսաւորչեան ՀԱՅՈՑ ՍԻՆՕԴԻ ՍՐԲՈՅ ԷՋՄԻԱԾՆԻ, յԱտենի միձակային կոնսիստորիայի Վրաստանի և Իմերէթի նշանակեալ է ԱՃՐԴԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ յ3 օգոստոսի սոյն ամի և ԿՐԿՆԱՃՐԴԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ յ8 նոյն ամսոյ վասն տալոյ կապալաւ ՁԳՏԱՆԵՑԵԱԼ 'Ի ՏՓԽԻՍ ՔԱՂԱՔԻ ԱԹՈՌԱՊԱՏԿԱՆ ԿԱԼՈՒԱԾՍ ցանկացողք կարեն տեսանել զպայմանն 'Ի ԴԻՒԱՆԱՏԱՆ կոնսիստորիայի յիւրաքանչիւր Ատենական աւուր մինչև ց-2 ժամն յետ կէս աւուր:

Անդամ կոնսիստորիայի Սարգիս աւագ քահանայ Աղաջանեանց

2—3

Մօզդօկի Հայոց երկսեռ ուսումնարաններում հարկաւոր է մի ուսուցիչ հայոց լեզուի, 24 դասի համար տարեկան 5—600 ր. ռոճկով:

Ալէքսանդրօպօլի վիճակային դպրոցի պատրաստական դասատանց համար նոյնպէս հարկաւոր են երեք ուսուցիչ 24 դասի համար տարեկան 4—500 րուբլի ռոճկով: Ցանկացողները կարող են դիմել վերոյիշեալ ուսումնարանների վարչութիւններին կամ պ. Նիկ. Տէր-Ղևոնդեանին Կենտրոնական Գրավաճառանոցում:

3—3

ԿՕՄԻՍԻՈՆԻ ԵՒ ՎԱՃԱՌԱԿԱՆԱԿԱՆ ԳՈՐԾՔԵՐԻ համար 1867 ին ՎԻԵՆՆԱ հիմնեալ ՄԵՐ ՏԱՆԸ մէկ ԲԱԺԱՆՄՈՒՆՔՆ ԱԼ բացված է ԹԱՄԱՄՇԵՎԻ քարավանսարայում № 16. Եւրոպայ'ի ընտիր ֆապրիկներէն զանազան տեսակ ԱՊՐԱՆՔՆԵՐ բերել տալու պայմանաւ ՊԱՏՈՒԷՐՆԵՐ ԸՆԴՈՒՆԵԼՈՒ պատրաստ ենք: Ցանկացող պարոնայք ապրանաց օրինակները կարող են տեսնել առաւօտեան ժամը 9-էն մինչև 2 և 5-էն մինչև 7:

Նաhինով և Բօբօյիչ.

Ս—10

ՕԳՈՍՏՈՍԻ 3 — ՏԵՂԵԿԱՑՈՅՑ — ԹԻՖԼԻՍ 1879

ԹԻՖԼԻՍԻ ՎԱՃԱՌԱՆՈՑ (Օգոստոսի 2-ին)	Ր.	Կ.
Ոսկին (պօլուիմպերիալը)	8	—
Հին 82 պր. մ. արծ. 1000 մ.	1480	—
Հին 20 կ. 72 պր. 1000 »	1215	—
Վիդրինի 5% առաջի փոխառութեան տոմ. 100 »	236	—
Երկրորդ 5% վիդրինի »	235	—
Մարսելի կուրսը 268—	100	—
Լօնդօնի կուրսը Օդեսայի վրա	9	50
Վէնայի կուրսը արժէ 123 գլ.	100	—
Դաւրեմի բարաթը	5	10
Առևտրական բանկի ակցիան 200 մ.	310	—
Փօթի Թիֆլիսեան երկաթուղու ակցիան 125 մ.	—	—
Շաքարը բրօցկու	7	05
» միւս տեսակը	6	95
» չաքար աւազը	5	70
» տրանզիտը	5	30
» մաքուր փճառած	10	—
Բամբակը Երևանու Ամերիկայի սերմից	8	40
Միւս տեսակը հին սերմից	8	—
Բուրդը Թուշի	6	80
» Թարաքամի	3	50
Ալիւրը Շորագալու	2	30
» Երևանի	—	—
Գարին	1	40
Մոմը ընաճարպի (стеар.)	12	40
Մետաքսը Նուխվայ	180	—
Կախեթունը	100	—
Կոկոնը Նուխվայ (բոժ.)	50	—
Ֆրիզոնը (լասը) Ագուլեաց	60	—
Կօֆէն մոկօի	26	—
» լիւանի	22	—
» Մանտինիյոն	18	—

ՀԵՌԱԳԻՐ

	Ր.	Կ.
Կովկասի և Անդրկովկասի քաղաքները	1	
Ռուսաստան	2	
Աւստրիա	3	
Անգլիա	4	
Գերմանիա	2	88
Ֆրանսիա	3	75

ԱՆԴՐԿՈՎԿԱՍԵԱՆ ՄԱՆԿԱԲԱՐՁԱԿԱՆ ԴՊՐՈՑ

(Վէրայի վրա № 38)

Ծնողականների ընդունելութիւնը ցերեկվայ և գիշերվայ ամեն ժամանակ, օրը 50 կօպէկ վարձով, իսկ չքաւորներին անվարձ: Առանձին սենեակներում ամիսը 30—50 րուբլ: Կանանց հիւանդութիւնների բաժանմունքի մէջ վարձը ընդհանուր սենեակում 18 րուբլ, իսկ մասնաւոր սենեակներում 30 րուբլ ամսական:

Երթևեկ հիւանդ կանանց և երեխաների ընդունելութիւնը ամեն օր, բացի կիրակի օրերից, 9½ մինչև 11 ժամ առաւօտեան, Բժշկապետ Անանով:

ՓՕԹԻ-ԹԻՖԼԻՍԵԱՆ ԵՐԿԱԹՈՒՂԻ

Թիֆլիսից մինչև Փօթի (ճանապարհորդների գնացքը) 9 ժամին 21 րոպէ առաւօտեան: Մինչև Միխայլովօ (խուռն գնացքը) երեկոյեան 5 ժամ. 18 րոպէ:

	առաւօտ:	երեկոյեան.
Թիֆլիսից	9. 21	5. 18
Գորի	11. 58	9. 43
Միխայլովօ	1. 29	11. 59
Րիոն	6. 47	
Փօթի	9. 40	

	առաւօտ:	
Փօթիից	9. 13	
Րիոն	12. 13	
Միխայլովօ	5. 39	1. 37
Գօրի	7. 5	4. 8
Թիֆլիս	9. 31	7. 56

Թիֆլիս գալիս է առաջին գնացքը երեկոյեան 9 ժ. 31 ր. երկրորդը՝ առաւօտեան 7 ժ. 56 ր.

Տեղերի գինը՝ Թիֆլիսից

	I կլաս.	II կլ.	III կլ.
Մցխէթ	90	68	38
Գօրի	3. 20	2. 40	1. 33
Սուրամ	5. 22	3. 92	2. 18
Րիոն	9.	6. 75	3. 75
Փօթի	13. 1	9. 75	5. 42

ՓՕՍՏ

Ամեն տեսակ թէ նամակներ, թէ լրագիրներ և թէ ծանր փօստ ամեն տեղ ուղարկելու, ընդունվում են ամեն օր, առաւօտեան 8 ժամից մինչև 1 և կէսօրից յետոյ 3 ժամից մինչև 7: իսկ կիրակի օրերը հասարակ նամակներ մինչև 10 ժամ առաւօտեան և 3—7 երեկոյեան:

Ռուսաստանից և Արտասահմանից փօստը ստացվում է Թիֆլիսում ամեն օր: Բագուի տրակտից՝ երեքշաբթի, հինգշաբթի և շաբաթ: Փօթի-Թիֆլիսեան երկաթուղուց ամեն օր: Նուխու տրակտից չորեքշաբթի և կիրակի: Բելիկլիւչի տրակտից երեքշաբթի և շաբաթ:

ՆԱՄԱԿՆԵՐ

	կօպ.
Բաց նամակ արժէ	2
Ռուսաստան և Եւրոպայի բոլոր երկիրները նամակը արժէ	7
Ամերիկա	7
Պարսկաստան	7
Հնդկաստան	70
Եգիպտոս	27

ԲԺՇԿԱՆՈՑ

Հիւանդների ընդունելութիւնը առաւօտեան 8-ից մինչև 10 ժամը:

Երկուշաբթի. Լիսիցեվ և Գօրալեվիչ ներքին հիւանդութիւնների:

Երեքշաբթի. Վերմիշեվ ներքին հ., Բէյխ աչքի հ., Ժուրավլէվ կաշու և վեներական հ., Բաբօվ կրծքի և ներքին հ., Բախուտով մանկաբարձական, կանանց և մանկական հ.:

Չորեքշաբթի. Լիսիցեվ ներքին հ., Բաբաեվ ջղային և հոգեկան հ.:

Հինգշաբթի. Վերմիշեվ ներքին հ., Ժուրավլէվ կաշու և, վեներական հ.:

Ուրբաթ. Լիսիցեվ ներքին հ., Բաբօվ կրծքային և ներքին հ., Բաբաեվ հոգեկան հ., Բախուտով մանկաբարձական, կանանց և մանկական հ.:

Շաբաթ. Վերմիշեվ ներքին հ., Բէյխ աչքի հ., Ժուրավլէվ կաշու և վեներական հ.:

Օրբէլիտ, ատամի հ., ընդունում է իր տանը ամեն ժամանակ խեղճ հիւանդներին Բժշկանոցի տոմսակով:

«ՄՇԱԿԻ» ՊԱՏԱՍԽԱՆՆԵՐ

—ԹԻՖԼԻՍ. ***. Օդային ամրոցներ էք կառուցանում: Ձեր հասակում այդ ներելի է:

—ԱՍՏՐԱԽԱՆ. Տրշմոլիկ. Ձեր յօդուածը հետաքրքիր չէր: Գցեցինք զամբիւղը: Գրեցէք Աստրախանից. գուցէ երկրորդ յօդուածը հետաքրքիր կը լինի:

—ԵՐԵՒԱՆ. ***. Յօդուածը ներկայացման մասին չարժէր տպել:

—ԱԼԷՔՍԱՆԴՐԱՊՕԼ. Կարսեցի. Ձեր նամակից ոչինչ չը հասկացանք: Գցեցինք զամբիւղը:

—ԴԱՒՐԷԺ. Արմենակ. Ստացանք նամակը. կը տպենք հետևեալ համարներից մէկում:

—ԵՐԵՒԱՆ. Հին-Բարեկամ. Կաշխատենք վաղվայ համարում տպել ձեր նամակը: Շնորհակալ ենք, որ կրկին յիշեցիք մեզ: